

Sygn. akt I USKP 20/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania S. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Zabrzu

o prawo do emerytury górniczej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 20 kwietnia 2023 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 24 września 2020 r., sygn. akt III AUa 2058/20,

I oddała skargę kasacyjną,

**II zasądza od Sądu Apelacyjnego w Katowicach na rzecz
adwokata Ł. Ł. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł, powiększoną
o należną stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu
kosztów nieopłaconej pomocy sądowej, udzielonej z urzędu w
postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 24 września 2020 r., sygn. akt III AUa 2058/20, Sąd Apelacyjny w Katowicach – w sprawie z odwołania S. S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Zabrzu – oddalił apelację ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach z dnia 3 lipca 2020 r., sygn. akt VIII U 1827/19, w którym Sąd Okręgowy oddalił odwołanie S. S. od decyzji organu rentowego z dnia 29 lipca 2019 r., odmawiającej ubezpieczonemu prawa do górniczej emerytury na podstawie art. 50a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że S. S. (ur. [...] 1961 r.), nie będący członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego (OFE), w dniu 10 lipca 2019 r. złożył wniosek o emeryturę górniczą. Zaskarżoną decyzją z 29 lipca 2019 r. ZUS Oddział w Zabrzu odmówił ubezpieczonemu prawa do emerytury górniczej, wskazując, że udowodnił on jedynie 10 lat, 8 miesięcy i 15 dni okresów pracy górniczej określonej wart. 50c ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Ubezpieczony w okresie od 22 lutego 1982 r. do 31 grudnia 1983 r. pracował w „H.” S.A. w K. na stanowisku pomocnika wiertacza. W okresie od 25 stycznia 1984 r. do 3 października 1995 r. ubezpieczony był zatrudniony w KWK „C.” w W. (następnie KWK „P.” w B.). Ubezpieczony zajmował następujące stanowiska: - pomocnika wiertacza pod ziemią (od 25 stycznia 1984 r. do 1 maja 1984 r.); - robotnika niewykwalifikowanego pod ziemią (od 2 maja 1984 r. do 31 września 1985 r.); - młodszego górnika pod ziemią (od 1 października 1985 r. do 31 października 1987 r.); - górnika pod ziemią (od 1 listopada 1987 r. do 3 października 1995 r.). W okresie od 25 stycznia 1984 r. do 3 października 1995 r. ubezpieczony przepracował 2188 dniówek półtorakrotnych. Od 4 października 1995 r. do 3 października 1997 r. ubezpieczony pobierał zasiłek socjalny. Ubezpieczony był zarejestrowany w urzędzie pracy jako bezrobotny w okresach: od 7 października 1997 r. do 31 grudnia 1998 r. (z prawem do zasiłku pobieranym od 15 października 1997 r. do 15 kwietnia 1998 r.), od 29 sierpnia 2005 r. do 19 lipca 2006 r. (z prawem do zasiłku pobieranym od 28 listopada 2005 r. do 26 lutego 2006 r.), od 9 stycznia 2014 r. do 30 czerwca 2014 r. (z prawem do zasiłku pobieranym od 17 stycznia 2014 r. do 30 czerwca 2014 r.) i od 5 stycznia 2015 r. do 8 marca 2015 r. (z prawem do zasiłku pobieranym od 5 stycznia 2015 r. do 8

marca 2015 r.). W okresach od 1 lipca 1999 r. do 9 maja 2004 r., od 31 maja 2006 r. do 31 marca 2008 r., od 7 lipca 2008 r. do 30 września 2008 r., od 10 lipca 2019 r. do 24 lipca 2019 r. ubezpieczony podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników jako rolnik. Ubezpieczony od 10 maja 2004 r. do 6 lipca 2005 r. pracował jako monter konstrukcji stalowych w L. w W.. W okresie od 29 stycznia 2008 r. do 9 maja 2008 r. był zatrudniony w „T.” Sp. z o.o. w Z. jako pomocnik monter. W okresach od 1 września 2008 r. do 31 grudnia 2013 r., od 1 lipca 2014 r. do 30 września 2014 r. oraz od 1 października 2014 r. do 31 grudnia 2014 r. ubezpieczony pracował w „M.” Spółka Jawna w K. jako pracownik fizyczny. Pismem z 18 lutego 2020 r. ZUS Oddział w Zabrze poinformował Sąd, że po uwzględnieniu nowych dowodów łączny staż pracy górniczej ubezpieczonego wynosi 14 lat, 10 miesięcy i 5 dni, a zatem w dalszym ciągu nie przekracza wymaganych 25 lat, co w konsekwencji nie wpływa na decyzję odmawiającą przyznania prawa do emerytury górniczej.

Sąd pierwszej instancji nie uwzględnił odwołania ubezpieczonego po ustaleniu, że nie udowodnił on okresu pracy górniczej wynoszącego łącznie z okresami pracy równorzędnej co najmniej 25 lat, lecz tylko 14 lat, 10 miesięcy i 5 dni. Na okres pracy górniczej ubezpieczonego złożyły się okresy zatrudnienia w KWK „C.” i „P.” od 25 stycznia 1984 r. do 3 października 1995 r., z uwzględnieniem 2188 dniówek pracy górniczej liczonych w wymiarze półtorakrotnym. Nawet po zaliczeniu okresu zatrudnienia na stanowisku wiertacza w Przedsiębiorstwie Hydrogeologicznym „H.” S.A. w K. od 22 lutego 1982 r. do 31 grudnia 1983 r. łączny okres pracy górniczej i równorzędnej nie przekroczy 25 lat.

Sąd Apelacyjny – podzielając stanowisko zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji – stwierdził, że Sąd Okręgowy prawidłowo zastosował w sprawie przepis art. 50a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którym warunkiem nabycia prawa do górniczej emerytury w związku z osiągnięciem wieku 55 lat jest posiadanie okresu pracy górniczej wynoszącego łącznie z okresami pracy równorzędnej co najmniej 25 lat. Okresy pracy górniczej, to okresy wymienione w art. 50c ustawy, a okresy równorzędne z pracą górniczą zostały wymienione w art. 50c ust. 2 ustawy. Prezentowane przez apelującego w

apelacji okresy zatrudnienia pozostają bez wpływu na ustalenie stażu pracy górniczej niższego niż 25 lat.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego pełnomocnik ubezpieczonego zaskarżył skargą kasacyjną opartą na obydwu podstawach kasacyjnych z art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. W ramach podstawy materialnoprawnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) skarga zarzuca niewłaściwe zastosowanie art. 50a ust. 1 i 2 w zw. z art. 50c ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przez nieuwzględnienie przez Sąd II instancji, w ślad za Sądem I instancji wskazanych przez skarżącego okresów zatrudnienia, jak chociażby okres zatrudnienia w H. S.A. w K., do okresu pracy górniczej pracy górniczej oraz pracy równorzędnej z pracą górniczą w rozumieniu tych przepisów, wymaganej do przyznania emerytury górniczej.

W ramach podstawy procesowej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) skarżący zarzucił naruszenie: a) art. 382 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie przez Sąd II instancji dowolnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w postaci dokumentów przedłożonych przez skarżącego oraz nie przedstawienie przez Sąd II instancji motywów zajętego stanowiska;

b) art. 387 § 2¹ pkt 1 i 2 k.p.c. przez sporządzenie uzasadnienia w sposób nieprzekonywujący oraz zaniechanie odniesienia się w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku do całości materiału dowodowego zebranego w sprawie.

Skarżący wniósł o: 1) uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez przyznanie skarżącemu prawa do emerytury górniczej, a ewentualnie o: 2) uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach, 3) zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz adwokata Ł. Ł. kosztów z tytułu nieopłaconej dotychczas w całości ani w części pomocy prawnej świadczonej skarżącemu z urzędu.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej w całości oraz o zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nieuzasadniona.

Zgodnie z art. 50a ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 504 ze zm.) górnicza emerytura przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki: 1) ukończył 55 lat życia; 2) ma okres pracy górniczej wynoszący łącznie z okresami pracy równorzędnej co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, w tym co najmniej 10 lat pracy górniczej określonej w art. 50c ust. 1; 3) nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa, natomiast stosownie do art. 50a ust.2 tej ustawy wiek emerytalny wymagany od pracowników: kobiet mających co najmniej 20 lat, a mężczyzn co najmniej 25 lat pracy górniczej i równorzędnej, w tym co najmniej 15 lat pracy górniczej, o której mowa w art. 50c ust. 1, wynosi 50 lat.

Przyczyną odmowy przyznania wnioskodawcy, mającego w dacie wydania wyroku przez Sąd drugiej instancji 59 lat, prawa do górniczej emerytury było ustalenie, że nie udowodnił on okresu pracy górniczej, wynoszącego łącznie z okresami pracy równorzędnej, co najmniej 25 lat. Skarga kasacyjna w sposób głośłowny kontestuje te ustalenia, nie podając, jakie okresy składają się na łączną liczbę okresów pracy górniczej i równorzędnej.

W ocenie Sądu Najwyższego art. 50a ustawy emerytalnej wiąże prawo do emerytury górniczej nie z samymi okresami składkowymi i nieskładkowymi w rozumieniu art. 6, 7 i 10 tej ustawy, lecz z pracą górniczą i równorzędną, zdefiniowaną w art. 50c tej ustawy. Wyklucza to możliwość zaliczenia do wymaganego okresu pracy uprawniającego do emerytury górniczej innych okresów niż wymienione w tym ostatnim przepisie, nawet jeżeli są to okresy składkowe lub nieskładkowe, albo okresy pracy w gospodarstwie rolnym, uzupełniające wymagane okresy składkowe i nieskładkowe.

W myśl art. 50c ust. 1 ustawy emerytalnej, wyodrębnienie pracy górniczej nastąpiło przy zastosowaniu dwóch kryteriów, tj. charakteru wykonywanej pracy oraz – w związku z art. 50b ustawy – czasu jej świadczenia (co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy obowiązującego pracownika). Praca górnicza to zasadniczo praca polegająca na wydobywaniu kopalin (ale tylko wymienionych w art. 50c ust. 1

pkt 1 i 4) metodą głębinową (tj. pod ziemią) albo na odkrywce – metodą odkrywkową lub otworową (lecz jedynie w odniesieniu do węgla brunatnego i siarki), wykonywana przez pracowników kopalń głębinowych, odkrywkowych i otworowych oraz pracowników zatrudnionych w określonych w art. 50c ustawy emerytalnej podmiotach świadczących na rzecz owych kopalń usługi budowlano-montażowo-naprawcze (tj. podmiotach należących do tzw. zaplecza górniczego, jak przedsiębiorstwa budowy kopalń, przedsiębiorstwa montażowe, przedsiębiorstwa maszyn górniczych, zakłady naprawcze), a także zatrudnionych w stacjach ratownictwa górniczego i urzędach górniczych.

Zgodnie natomiast z art. 50c ust. 2 tej ustawy za pracę równorzędną z pracą górniczą uważa się: 1) zatrudnienie na stanowiskach wymagających kwalifikacji inżyniera lub technika w zakresie górnictwa w urzędach górniczych, jeżeli zatrudnienie jest związane z wykonywaniem czynności inspekcyjno-technicznych w kopalniach, przedsiębiorstwach i innych podmiotach określonych w ust. 1 pkt 1-4, pod warunkiem uprzedniego przepracowania w kopalniach, przedsiębiorstwach i innych podmiotach określonych w ust. 1 pkt 1-4 co najmniej 10 lat pod ziemią, na odkrywce w kopalniach siarki lub węgla brunatnego, a także w kopalniach otworowych siarki albo na stanowiskach dozoru lub kierownictwa ruchu; 2) zatrudnienie przy innych pracach, nie dłuższe niż 5 lat, do których pracownicy wykonujący prace określone w ust. 1 i w pkt 1 i 2 przeszli w związku z likwidacją kopalni, zakładu górniczego, przedsiębiorstwa lub innego podmiotu, o którym mowa w ust. 1 pkt 1-4.

W tym aspekcie skarga kasacyjna nie konkretyzuje żadnych okresów pracy górniczej ani pracy równorzędnej z pracą górniczą, które nie zostały uwzględnione przez sądy rozpoznające sprawę o emeryturę górniczą, poza okresem zatrudnienia na stanowisku pomocnika wiertacza w „H.” S.A. w K. od 22 lutego 1982 r. do 31 grudnia 1983 r. Ponieważ według niezakwestionowanych w skardze kasacyjnej wyliczeń łączny okres pracy górniczej wnioskodawcy wynosi 14 lat, 10 miesięcy i 5 dni, nawet po dodaniu okresu od 22 lutego 1982 r. do 31 grudnia 1983 r., łączny okres pracy górniczej i równorzędnej mógłby wynieść maksymalnie 16 lat i 9 miesięcy; nie można więc uznać, że w toku procesu wnioskodawca udowodnił 25 lat łącznego okresu pracy górniczej oraz pracy równorzędnej z pracą górniczą w

rozumieniu przedstawionych wyżej przepisów, wymaganej do przyznania emerytury górniczej.

W tym kontekście za nieuzasadnione należało również uznać procesowe zarzuty naruszenia art. 382 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. „przez dokonanie przez Sąd II instancji dowolnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w postaci dokumentów przedłożonych przez skarżącego oraz nie przedstawienie przez Sąd II instancji motywów zajętego stanowiska”, jak również - art. 387 § 2¹ pkt 1 i 2 k.p.c. przez sporządzenie uzasadnienia w sposób nieprzekonywujący oraz zaniechanie odniesienia się w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku do całości materiału dowodowego zebranego w sprawie. Uzasadnienie Sądu drugiej instancji jest wprawdzie lapidarne, jednak w powiązaniu z uzasadnieniem Sądu pierwszej instancji, pozwalało na adekwatną ocenę apelacji i skargi kasacyjnej.

Mając powyższe okoliczności na względzie Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., natomiast o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym – biorąc pod uwagę orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego odnośnie do stawek minimalnych – orzekł na podstawie § 16 ust. 2 pkt 2 w związku z § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 18 ze zm.).

[SOP]

[ł.n]